

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 1 czerwca 2022 roku, wydanym w sprawie z wniosku K. M. z udziałem Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i R. F. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia postanowił:

1. oddalić wniosek;
2. nakazać wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi na rzecz adw. P. K. kwotę 120 złotych, w tym podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu na rzecz wnioskodawczyni;
3. ustalić, że uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Orzeczenie to zapadło w następującym stanie faktycznym:

G. F. zmarła w Ł. w dniu 17 stycznia 2015 roku. Pozostawiła córkę – K. M. oraz syna – R. F..

Wnioskiem z 27 kwietnia 2018 roku Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. domagała się stwierdzenia nabycia spadku po G. F., wskazując jako uczestników K. M. oraz R. F.. Interes prawny w żądaniu wniosku Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wywodziła z przysługującej jej wierzytelności względem spadkodawczyni wynikającej z zawartej 12 maja 2014 roku umowy pożyczki. Odpis wniosku w sprawie o sygn. akt II Ns 554/18 doręczono K. M. w trybie podwójnej awizacji w dniu 22 października 2018 roku. Wezwanie na rozprawę doręczono jej 12 marca 2019 roku.

Na rozprawie w dniu 25 kwietnia 2019 roku w toku sprawy o sygn. akt II Ns 554/18 stawiała się K. M., wnosząc o oddalenie wniosku i oświadczając, że nie składała żadnych oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po matce.

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2019 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt II Ns 554/18 stwierdził, że spadek po G. F. nabyły z mocy ustawy dzieci spadkodawczyni – R. F. i K. M. po 1/2 części z całości spadku każde z nich.

Pismem z dnia 29 maja 2019 roku K. M. wniosła apelację od postanowienia z dnia 25 kwietnia 2019 roku. W dniu 26 sierpnia 2019 roku ustanowiony z urzędu pełnomocnik K. M. wniósł pismo stanowiące uzupełnienie apelacji, w którym dodatkowo, z ostrożności procesowej, wniósł o przyjęcie od K. M. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku i niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie, przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W toku rozprawy apelacyjnej w sprawie III Ca 2390/19 pełnomocnik K. M. wniósł o udzielenie miesięcznego terminu na poinformowanie sądu odwoławczego o ewentualnym wystąpieniu z wnioskiem do sądu spadku w trybie art. 1019 k.c. Następnie pismem z dnia 30 września 2021 roku wniósł o zawieszenie postępowania apelacyjnego w związku ze złożonym przez K. M. wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania i wyznaczenie pełnomocnika z urzędu do złożeniu wniosku w trybie art. 1019 k.c., zaś pismem z dnia 22 grudnia 2021 roku poinformował o wszczęciu postępowania w sprawie III Ns 914/21.

K. M. o istnieniu długów matki względem Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. dowiedziała się w chwili doręczenia jej wezwania na rozprawę w sprawie o sygn. akt II Ns 554/18. K. M. nie mieszkała z G. F. przed jej śmiercią, utrzymywała z nią normalne stosunki rodzinne, natomiast nie rozmawiała o żadnych długach. K. M. nie znalazła także jakichkolwiek dokumentów świadczących o istnieniu długów w mieszkaniu matki po jej śmierci, nie wspomniał jej o tym również przyjaciel G. F..

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy, Sąd Rejonowy uznał, że wnioskodawczyni nie dotrzymała terminu rocznego, który zastrzeżono dla uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie pod wpływem błędu lub groźby oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. Według art. 88 § 2 k.c., do którego odesłano w art. 1019 § 1 k.c., uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu – z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby – z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Wnioskodawczyni pozostawała w usprawiedliwionym okolicznościami błędzie co do składu majątku spadkowego. Wiedząc o tym, że w skład spadku po G. F. wchodzi dług wobec Banku (...) S.A. z siedzibą w W. powzięła najpóźniej w toku rozprawy z dnia 25 kwietnia 2019 roku w sprawie o sygn. akt II Ns 554/18. Wniosek o przyjęcie oświadczenia w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. F. w niniejszej sprawie złożyła natomiast dopiero w dniu 8 grudnia 2021 roku, zaś samo to oświadczenie, wraz z oświadczeniem o odrzuceniu spadku, sąd odebrał dopiero w dniu 25 kwietnia 2022 roku. Tymczasem termin zawity do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku jest zachowany, gdy przed jego upływem sąd odbierze to oświadczenie i oświadczenie o odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.). Przy czym, przyjmując nawet bardziej liberalną dla wnioskodawczyni wykładnię, wniosek i tak nie zasługiwałby na uwzględnienie, ponieważ został złożony ponad półtora roku po upływie terminu (termin upłynął w dniu 25 kwietnia 2020 roku, wniosek złożony w dniu 8 grudnia 2021 roku). Jednocześnie Sąd Rejonowy wykluczył przyjęcie, że skutecznym złożeniem wniosku było pismo w toku postępowania apelacyjnego III Ca 2390/19, gdyż pełnomocnik z urzędu wnioskodawczyni nie posiadał umocowania do składania w jej imieniu wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, podlegającego odrębnemu rozpoznaniu. Nadto ostatecznie wniosek został odrębnie złożony, a więc pismo złożone w sprawie III Ca 2390/19 nie mogło wpływać na ocenę terminowości działań wnioskodawczyni.

Sąd I instancji nie dostrzegł okoliczności, które przemawiały za nie uwzględnieniem upływu terminu do złożenia oświadczenia przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Wnioskodawczyni od chwili powzięcia wiedzy o składzie spadku powinna była i miała realną możliwość zorientowania się w swojej sytuacji prawnej i podjęcia stosownych działań. Mogła również skorzystać z pomocy udzielanej w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej lub wystąpić o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu (co zresztą uczyniła). W chwili ustanowienia profesjonalnego pełnomocnika upłynęły zaledwie dwa miesiące od chwili wykrycia przez nią błędu, a zatem dysponowała ona wystarczająco długim czasem (10 miesięcy) pozwalającym na zasięgnięcie u niego fachowej porady prawnej, a następnie podjęcie kroków zmierzających do skutecznego zainicjowania postępowania o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku jeszcze przed wygaśnięciem tego uprawnienia na skutek upływu rocznego terminu zawitego.

Apelację od postanowienia złożyła wnioskodawczyni, która zaskarżyła oddalenie wniosku (pkt 1.). Skarżąca zarzuciła błędne ustalenie, że przedmiotowy wniosek złożony został 8 grudnia 2021 roku, choć żądanie wnioskodawczyni pojawiło się już 25 kwietnia 2019 roku na rozprawie w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, względnie w apelacji z dnia 29 maja 2019 roku, a późniejsze działania wnioskodawczyni nie inicjowały odrębnego wniosku w trybie art. 1019 k.c. W apelacji zarzucono także naruszenia art. 233 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., które doprowadziły do błędnych ustaleń faktycznych; art. 233 § 1 w zw. z art. 244 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. w kontekście niewłaściwej oceny pisma zawierającego uzupełnienie apelacji; art. 117 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 200 § 1 (1) i § 1 (4) w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 130 § 1 w zw. z art. 97 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. Skarżąca zarzuciła także naruszenie

przepisów prawa materialnego, to jest art. 1019 § 2 w zw. z art. 88 § 2 k.c.; art. 65 § 1 k.c. i art. 1019 § 2 k.c. oraz, z ostrożności procesowej, art. 5 k.c. Na tych podstawach skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia przez uwzględnienie wniosku, a także o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne, który poczynił Sąd Rejonowy są prawidłowe i Sąd odwoławczy uznaje je za własne.

W apelacji znalazły się zarzuty dotyczące błędów w ustaleniach faktycznych i niewłaściwej oceny dowodów. Zarzuty te trzeba analizować

w kontekście istoty sprawy, bo tylko w ten sposób można ustalić fakty istotne dla rozstrzygnięcia. W tym kontekście trzeba podkreślić, że skarżąca w apelacji koncentruje się na wykazaniu złożenia w terminie wniosku o zatwierdzenie uchylenia się przez nią od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zdecydowanie mniej uwagi poświęca zagadnieniu terminu złożenia oświadczeń, których skutkiem miało być zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzuceniu spadku. Niesłusznie, gdyż z żadnego przepisu prawa nie wynika, że termin roczny z art. 88 § 1 k.c. dotyczy złożenia wniosku. Zagadnienie to dostrzegł Sąd Rejonowy, słusznie stając na stanowisku, że aby uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku było skuteczne, konieczne jest, aby zostało ono złożone przed sądem, a dodatkowo spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Wspomniane oświadczenie musi zostać złożone w formie przewidzianej w (...) § 3 k.c. (tak, słusznie postanowienie Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2018 r., V CZ 53/18, L.). Dopiero tak dokonane uchylenie się wymaga zatwierdzenia go przez sąd. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie z powodu błędu oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz oświadczenie o odrzuceniu spadku powinny być złożone przed sądem, przy czym oświadczenia te nie są elementem formalnym wniosku

o wszczęcie postępowania o uchylenie się od skutków prawnych braku oświadczenia o odrzuceniu spadku uregulowanego w art. 690 k.p.c., lecz jedną z przesłanek materialno-prawnych, których spełnienie decyduje o ich skuteczności w ramach postępowania sądowego o zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Oba oświadczenia mają charakter materialno-prawny i dlatego przewidziany w art. 1019 § 2 w zw. z art. 88 § 2 k.c. termin zawity jest zachowany, jeżeli przed jego upływem oświadczenia te zostaną odebrane przez sąd do protokołu sądowego, względnie sąd poświadczy urzędowo podpis spadkodawcy na jego piśmie zawierającym oświadczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., II CSK 485/17, L.).

Przedstawione uregulowania świadczą o tym, że wbrew zarzutom apelacji dla ustalenia daty złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku nie ma znaczenia, kiedy został złożony wniosek o zatwierdzenie skutków złożenia takiego oświadczenia. W podstawie faktycznej skarżonego rozstrzygnięcia nie ustalono daty złożenia takiego wniosku (część wstępna uzasadnienia nie stanowi podstawy faktycznej). Więc zarzut z punktu I apelacji jest bezprzedmiotowy. W rozważaniach prawnych Sąd Rejonowy rzeczywiście analizował, kiedy złożony został wniosek, który podlegał rozpoznaniu w trybie art. 690 § 1 k.p.c., ale wywody te dotyczą poglądu – słusznie odrzuconego

w niniejszej sprawie – że złożenie takiego wniosku mogło oznaczać zachowanie terminu. Sąd odwoławczy, choć dostrzega odmienne poglądy doktryny

i starszego orzecnictwa Sądu Najwyższego, w pełni aprobuje rozważania Sądu I instancji. Nie ma wątpliwości, z przyczyn szeroko opisanych przez Sąd Rejonowy, że wniosek został skutecznie złożony 10 grudnia 2021 roku. Stwierdzenie to nie oznacza, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostają oświadczenia i pisma składane przez skarżącą, lub w jej imieniu, w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Wskazany w apelacji materiał dowodowy został wykorzystany przez Sąd Rejonowy i uwzględniony

w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia (ustalono stanowisko z rozprawy w dniu 25 kwietnia 2019 roku oraz złożenie pism, na które powołuje się skarżąca) co czyni bezzasadnym zarzut naruszenia art. 233 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W postępowaniu cywilnym dowody zbiera się i analizuje w granicach swobodnej oceny w celu ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Takie ustalenia zostały poczynione. Inną rzeczą jest ocena ustalonych faktów pod kątem prawa materialnego i w tym mieści się istota problemu, która zaważyła na wyniku sprawy.

Nie można nie zgodzić się z apelującą, że już 25 kwietnia 2019 roku, na terminie rozprawy w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, wyraźnie zasygnalizowała, że nie chce dziedziczyć po swojej matce. Jednocześnie skarżąca złożyła zapewnienie spadkowe wraz z oświadczeniem, że nie odrzuciła spadku, którego otwarcie nastąpiło 17 stycznia 2015 roku. W toku rozprawy nie pojawiły się żadne wątpliwości, że przed 25 kwietnia 2019 roku upłynął termin do złożenia oświadczenia z art. 1015 § 1 k.c., a więc zaistniał skutek z art. 1015 § 2 k.c. (z uwzględnieniem treści przepisu aktualnej na datę otwarcia spadku). Na rozprawie nie padło żadne oświadczenie, które można było zinterpretować jako odrzucenie spadku i uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia z art. 1012 k.c. Również

w pismach, które były składane w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku w ramach postępowania apelacyjnego nie znalazły się takie oświadczenia. Po raz pierwszy zagadnienie zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku pojawiło się w uzupełnieniu apelacji z wnioskiem, któremu nie towarzyszyły żadne materialnoprawne oświadczenia spełniające wymogi art. 1019 § 1 pkt 1 i 2 k.c. Sąd Rejonowy, który w ówczesnym stanie prawnym prowadził tzw. postępowanie międzyinstancyjne, skierował apelację wraz z jej uzupełnieniem do Sądu odwoławczego. W instancji odwoławczej, po wyjaśnieniu intencji apelującej, która z jednej strony twierdziła, że jest w terminie do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, a z drugiej podnosiła uchybienie terminu do złożenia takiego oświadczenia z powodu błędu co do składu spadku, skarżąca zdecydowała się wszcząć postępowanie zmierzające do osiągnięcia skutku z art. 1019 k.c. Nie zmienia to faktu, że nawet uznanie tego wniosku za złożony już w sierpniu 2019 roku, co niestety pełnomocnik skarżącej zniweczył stanowiskiem wyrażonym na rozprawie apelacyjnej w sprawie o sygn. akt III Ca 2390/19, nie oznacza spełnienia warunków z art. 1019 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z § 2 k.c. Wola odrzucenia spadku i uruchomienie procedury zatwierdzenia uchylenia się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie budzą wątpliwości, ale nie są wystarczające wobec braku stosownych oświadczeń. Trzeba przy tym podkreślić, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wraz ze złożeniem oświadczenia o odrzuceniu spadku nie wymaga wszczęcia nowego postępowania. Spadkobierca może złożyć te oświadczenia także w trakcie postępowania spadkowego. Natomiast postępowanie o zatwierdzenie się od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia wymaga osobnego postępowania, gdzie oświadczenia złożone zgodnie z art. 1019 § 1 pkt 1 i 2 k.c. bada się pod kątem zaistnienia błędu lub groźby i dotrzymania rocznego terminu zawitego. Moment wszczęcia tego postępowania nie ma znaczenia, ważne jest, co szczegółowo wyjaśniono w poprzednich akapitach uzasadnienia, terminowe złożenie oświadczeń woli.

Wbrew zarzutowi apelacji nie doszło do naruszenia art. 117 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wydaje się, że zarzut ten dotyczy sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, gdyż tam znalazły się oświadczenia, które podlegały interpretacji w kontekście spełnienia warunków z art. 1019 k.c. Tak ujęty zarzut nie mógł więc wpłynąć na ocenę trafności zaskarżonego postanowienia. Trzeba jednak podkreślić, że pomoc prawna z urzędu dotyczy prowadzenia sprawy sądowej, ale jej przyznanie nie oznacza, że osoba korzystająca z tego dobrodziejstwa może być traktowana z pobłażliwością w zakresie wymogów dotyczących oświadczeń ze sfery prawa materialnego. Na marginesie rozważań warto dodać, że w sprawie spadkowej Sąd Rejonowy przyznał skarżącej pomoc prawną, kiedy fachowy pełnomocnik mógł jej efektywnie pomóc przez zwrócenie uwagi na konieczność złożenia stosownych oświadczeń potencjalnie wpływających na porządek dziedziczenia.

Zarzut naruszenia art. 200 § 1¹ i 1⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. nie mógł być skuteczny z dwóch powodów. Po pierwsze, kwestionowany sposób procedowania dotyczy postępowania w sprawie o stwierdzenia nabycia spadku. W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie był władny do nadawania pismu ze sprawy spadkowej jakiegokolwiek biegu. Po drugie, w postępowaniu spadkowym postępowanie apelacyjne zostało wszczęte przed 7 listopada 2019 roku, a więc zgodnie z art.

9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), toczy się ono na podstawie przepisów dotychczasowych. Oznacza to, że nie stosuje się w tym postępowaniu art. 200 § 1¹ i 1⁴ k.p.c., który wszedł w życie 7 listopada 2019 roku. Nie można nawet powiedzieć, że zaistniało zagadnienie właściwości rzeczowej sądu, gdyż uzupełnienie apelacji skierowano do sądu I instancji, który był jednocześnie sądem spadku.

W konsekwencji, w niniejszej sprawie Sąd I instancji nie mógł interpretować przepisów objętych omawianym zarzutem w sposób oczekiwany przez apelującą.

Bezzasadne były także zarzuty naruszenia art. 130 § 1 w zw. z art. 97

§ 2 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 117 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., które zmierzają do oceny prawidłowości procedowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Sąd Rejonowy nie miał żadnych podstaw do analizowania czy pismo złożone w innej sprawie było dotknięte brakami formalnymi, czy nadano mu prawidłowy bieg. Trzeba pamiętać, że dla Sądu kluczowy był moment złożenia oświadczeń o charakterze materialnym, a nie wniosku o zatwierdzenie skutków uchylenia się od niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zagadnienia podnoszone przez skarżącą odnośnie pożądanых przez nią skutków działań podejmowanych w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku mogły wpłynąć wyłącznie na ocenę okoliczności sprawy pod kątem możliwości zastosowania art. 5 k.c., o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

W zarzutach naruszenia art. 1019 § 2 w zw. z art. 88 § 2 k.p.c. wyraźnie ujawnia się błędna koncepcja skarżącej, że do zachowania rocznego terminu

z art. 88 § 2 k.c. wystarcza złożenie wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Przeciwnie stanowisko, wraz z przywołaniem stosownego orzecznictwa, zostało zaprezentowane zarówno przez Sąd Rejonowy, jak i przez Sąd odwoławczy na wstępie rozważań prawnych. Tytułem uzupełnienia tego stanowiska trzeba podkreślić, że decydujące znaczenie dla rozpoczęcia biegu terminu do skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku ma chwila wykrycia błędu. „Wykrycie błędu”, o którym mowa w art. 88 § 2 k.c., należy rozumieć jako definitywne powzięcie wiadomości o błędzie. Okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują, że „wykrycie błędu”,

o którym mowa w art. 88 § 2 k.c., nastąpiło w kwietniu 2019. Wtedy też rozpoczął bieg termin na skorzystanie z przewidzianego w art. 1019 § 2 k.c. uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. Skoro o błędzie, pod wpływem którego wnioskodawczyni nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku, dowiedziała się 25 kwietnia 2019 r., to termin do uchylenia się od jego skutków wygasł, jak prawidłowo przyjął Sąd I instancji, z upływem roku od tego dnia. Termin przewidziany w art. 88 § 2 k.c. ma charakter zawity (prekluzyjny), co oznacza, że nie może być przedłużany ani skracany, nie podlega przerwaniu ani zawieszeniu, nie może również zostać przywrócony. Po jego upływie prawo definitywnie wygasa, co sąd jest zobowiązany uwzględnić z urzędu. Nie ma wątpliwości, że skarżąca nie złożyła oświadczeń z art. 1019 § 1 pkt. 1 i 2 k.c. przed 25 kwietnia 2022 roku, a więc żadnego znaczenia nie ma okoliczność, że skarżąca przed upływem roku od wykrycia błędu jednoznacznie manifestowała, że nie chce dziedziczyć po swojej matce. Zachowanie to odzwierciedlało wolę skarżącej, ale nie stanowiło spełnienia wymaganych prawem przesłanek oświadczenia woli. W tej sytuacji o zarzucanym naruszeniu art. 65 § 1 k.c. nie może być mowy.

Rygoryzm stanowiska, że do zachowania rocznego terminu

z art. 88 § 2 k.c. nie wystarcza złożenie wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku łagodzi możliwość odwołania się do art. 5 k.c. Sąd Rejonowy ocenił okoliczności sprawy pod kątem możliwości odwołania się do klauzuli nadużycia prawa podmiotowego i doszedł do przekonania, że uwzględnienie wniosku na tej podstawie nie jest możliwe. Zarzuty, które w tym zakresie zgłosiła skarżąca okazały się bezzasadne. Trzeba podkreślić absolutną wyjątkowość zastosowania art. 5 k.c. w przypadku przekroczenia terminu zawitego. Kluczowe jest pojęcie braku winy wnioskodawczyni w przekroczeniu terminu. Skarżąca podkreśla, że w sprawie spadkowej nie była odpowiednio pouczona przez sąd I instancji, choć wyraźnie wskazywała, że nie chce dziedziczyć po matce. Sposób procedowania przez sąd spadku będzie przedmiotem oceny

w postępowaniu odwoławczym w tamtej sprawie. Nie można jednak nie zauważyć, że skarżącej przyznano pomoc prawną z urzędu i to w momencie, który pozwalał na efektywne działanie. W tamtej sprawie skarżąca koncentrowała się, także po uzyskaniu pomocy prawnej z urzędu, na wykazywaniu, że nie uchybiła terminu do odrzucenia spadku. Z perspektywy niniejszego postępowania widać niekonsekwencję stanowiska wyrażonego

w sprawie spadkowej, gdzie przy rozbudowaniu argumentacji o dotrzymaniu terminu do odrzucenia spadku, tylko „na wszelki wypadek”, czyli z ostrożności procesowej, podniesiono zagadnienie błędu co do składu spadku. W tej strategii postępowania, pomimo formułowania pisma przez zawodowego pełnomocnika, ewidentnie nie wzięto pod uwagę okoliczności, że sprawa z wniosku

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku musi toczyć się oddzielnie. Jednocześnie niejednoznaczność argumentacji (nie można być jednocześnie w terminie i po terminie) przemawiała przeciwko działaniu sądu z urzędu. Warto przypomnieć, że omawiane uzupełnienie apelacji złożone zostało do Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, czyli do właściwego sądu spadku, co umożliwiło techniczne rozdzielanie spraw, gdyby taka była wola skarżącej. Akta znajdowały się w sądzie spadku aż do 22 listopada 2019 roku (uzupełnienie apelacji złożono w końcu sierpnia 2019 roku). Skarżąca nie podjęła żadnych działań ani przed sądem pierwszej instancji, ani w czasie oczekiwania na rozprawę apelacyjną do 22 września 2021 roku. Dopiero na tej rozprawie pełnomocnik skarżącej wyjaśnił istotę stanowiska w sprawie i wniósł o udzielenie terminu do złożenia wniosku nakierowanego na skorzystanie z art. 1019 § 2 k.c. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że to brak aktywności skarżącej, wynikający z błędnej strategii prowadzenia postępowania spadkowego, spowodowała zaniechanie złożenia oświadczeń z art. 1019 § 1 pkt 1 i 2 k.c. Moment wszczęcia sprawy

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku ma charakter wtórny. Wcześniejsze rozpoczęcie tej sprawy dawało wprawdzie szanse na dotrzymanie terminu zawitego, ale nie warunkowało złożenia wymaganych oświadczeń ze spełnieniem wymogów z art. 1018 § 3 k.c. Oświadczenia te mogły być złożone także w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, nawet po wydaniu orzeczenia przez sąd I instancji, czego nie zrobiono z beczynności, która nie pozwala na uznanie zachowania skarżącej za niezawinione.

Z tych wszystkich względów, na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., apelacja podlegała oddaleniu.

Wyjaśnienia wymaga okoliczność, że nie zaistniały powody do uzupełnienia kręgu uczestników postępowania. Wprawdzie do akt wpłynęło pismo z informacją o zbyciu wierzytelności uczestnika postępowania, ale pismo jest ogólnikowe, nie wskazuje nawet pełnego określenia nabywcy wierzytelności i powołuje się na czynność prawną o nieznanym zakresie przedmiotowym, która dokonana została przed wszczęciem niniejszej sprawy (w toku postępowania w I instancji okoliczności tej nie podnoszono).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. Natomiast koszty pomocy prawnej świadczonej wnioskodawczyni

w postępowaniu apelacyjnym z urzędu wyliczono zgodnie z § 12 pkt 2

w zw. z § 5, § 16 ust. 1 pkt 1 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tj. z dnia 30 listopada 2018 r., Dz.U. z 2019 r. poz. 18).